

SKUP 2001 – 10

Prosjekt: Kreftgåta på Rødbergodden
Medarbeider: Knut Aune m.fl.
Publikasjon: Troms Folkeblad
Publisert: 2001
Medium: Avis
Tema: Helse

Troms Folkeblad
v/sjefredaktør Steinulf Henriksen
postboks 308,
9300 Finnsnes
Tlf. 77 85 20 51

SKUPs prisjury,
Institutt for Journalistikk,
postboks 1432,
1602 Fredrikstad

SKUP-PRISEN, metoderapport

Folkebladet oversender med dette et bidrag til SKUP-prisen 2001. Bidraget er artikkelserien «Kreftgåta på Rødbergodden». Artikkelsen startet i Folkebladet 20. januar 2001, og foreløpig siste artikkel sto på trykk 12. desember 2001.

Artikkelserien er utført av journalistene Knut Aune, Jan Harald Tomassen, Ole Johnny Røstvold og Per-Kristian Bratteng, samt sjefredaktør Steinulf Henriksen (kommentarer/ledere). Det er også viktig å understreke at artikkelserien er et resultat av en stor kollektiv innsats i Folkebladets redaksjon, der både ledelsen og de øvrige journalister har vært involvert blant annet i ideutvikling. Serien omfatter artikler i 24 utgaver av Folkebladet. I kopisettet er også tatt med enkeltartikler som har stått på trykk i Folkebladet, men som er skrevet av journalister i våre samarbeidsaviser, Bladet Tromsø og Harstad Tidende. Dette for å vise helheten i vår dekning av saken.

Vår artikkelserie, som startet med hovedoppslaget «Sju av åtte fikk kreft – Sjøforsvaret gransker Rødbergodden fort» 20. januar 2001, førte til at saken havnet på både forsvarssjefens og forsvarsministerens bord. «Kreftgåta på Rødbergodden» ble tema i Stortingets spørretime — **og har endt opp i at historiens største helseundersøkelse nå gjennomføres i Norge, til en pris av 19,2 millioner kroner.**

For en liten lokalavis med begrensede ressurser har denne artikkelserien vært en stor journalistisk seier. Saken skapte en mediestorm uten like, og vår avis ble referert i alle de store riksavisene, samt radio- og TV-stasjonene. I flere uker arbeidet to av våre journalister på heltid, både dag og kveld, bare med denne saken — en journalistisk satsing Folkebladet aldri før har vært i nærheten av å gjennomføre.

Artikkelserien startet 20. januar 2001, men «Kreftgåta på Rødbergodden» har en lang forhistorie i Folkebladets redaksjon. De første tips om et urovekkende høyt antall

krefttilfeller på kystfortet i Lenvik kom allerede sommeren 1999. Tipset ble den gang grundig sjekket, men vi valgte å legge saken på is inntil videre. Konklusjonen den gang var — etter å ha sjekket med eksperter på kreft — at antall krefttilfeller ikke var oppsiktsvekkende høyt. Saken ble sjekket med ujevne mellomrom gjennom både 1999 og 2000, og vi hadde blant annet nær kontakt med en av de pårørende til et av kreftofrene ved Rødbergodden — vedkommende var svært opptatt av saken.

Like etter nyttår 2001 fikk vi tips om at Hedly Ludviksen (55) hadde fått kreft. Vi kontaktet Ludviksen, og både han og pårørende til øvrige tidligere sivilt ansatte ved fortet kunne dokumentere at sju av åtte som var ansatt i samme periode ved Rødbergodden hadde fått kreft. Ludviksen stilte opp til intervju, og saken ble presentert over fire sider med kommentarer fra pårørende, tidligere fortsjefer, Sjøforsvaret og Kreftregisteret. På kommentar plass krevde Folkebladet allerede på det tidspunkt at saken måtte granskes.

Gravearbeidet i denne saken var bare såvidt begynt. Våre journalister oppsøkte nye kilder – både åpne og anonyme. Et detaljert og omfattende arbeid med kartlegging av omfanget av krefttilfeller ble igangsatt. På grunn av at dette var en helt ny problemstilling — en helt ny sak for Forsvaret — fantes det ingen skriftlig dokumentasjon på krefthyppigheten. Derfor har vår dekning hele veien i stor grad vært basert på muntlige kilder. Vi snakket med stadig nye pårørende, tidligere og nåværende ansatte i Forsvaret, folk som bor og lever i nærheten av fortet, og selvfølgelig krefteksperter, politikere, forsvarstopper og andre «ansvarlige».

Saken tok snart nye og mer sensasjonelle vendinger. Vi avdekket at krefthyppigheten var stor også ved andre kystfort, som Meløyvær, Ramsund, Skrolsvik osv. Våre samarbeidsaviser, Bladet Tromsø og Harstad Tidende, ble koblet inn i saken — ettersom dette var kystfort tilhørende deres dekningsområde. Snøballen rullet videre, og omfanget ble stadig mer dramatisk. Svært mange henvendte seg til avisa i denne perioden med tips. Aldri før har vi opplevd maken til respons på en nyhetssak.

Forsvaret tok saken så alvorlig at man allerede 31. januar, elleve dager etter at Folkebladet avslørte kreftgåten, besluttet å igangsette tidenes største helsesjekk blant nåværende og tidligere befal og sivilt ansatte. 19,2 millioner skal brukes på undersøkelsen, som er ventet å være fullført 21. august 2004.

Selv om andre medier underveis kastet seg på saken, også utenlandske, kan vi ubeskjedent slå fast at Folkebladet hele tiden har vært nyhetsledene. Ressursbruken har vært stor fra vår side, men uttellingen det hittil har gitt gjør at vi ikke er i tvil om at det har vært verdt alle arbeidstimene. Vi sender inn dette bidraget til juryen for å vise at det nytter å drive undersøkende/gravende journalistikk også for en relativt liten lokalavis. Og for å vise at også en lokalavis har kraft nok til å nå opp med sine nyhetssaker på rikspolitisk plan — og som i dette tilfellet være den direkte årsak til at norgeshistoriens største helseundersøkelse igangsettes.

På vegne av Folkebladets redaksjon

Steinulf Henriksen

Steinulf Henriksen,

sjefredaktør

Finnsnes 8. januar 2002